

GOTTSUNDA
DANS & TEATER

GAYSNACK
-EN HANDBOK I
NORMKRITIK OCH
HBTO-INKLUDERING

Innehållsförteckning

Välkommen! Så här läser du
Gaysnack

Bakgrund

Syfte

Vad är normkritik?

Teori i praktiken

Varför övar vi på normkritik?

Talet för att skapa en trygg plats

Visuella trygghetsmarkörer

Att motivera normkritik

Tack för att du läste!

Välkommen! Så här läser du Gaysnack

Välkommen till Gaysnack! Den här handboken är till dig som jobbar på Gottsunda Dans och Teater. Använd den som du behöver. Handboken är utformad för att kunna appliceras i praktiken, när ni känner att den kan komma till nytta. Testa en eller ett par saker i taget, och gå sedan vidare när det passar. Förhoppningsvis kommer ni märka att normkritiska arbetsätt är användbart till mycket mer än HBTQ-inkludering. Jag har gjort mitt allra bästa att konkretisera flummig teori till konkreta förslag. Se handboken som ett verktyg för att våga skifta perspektiv i vardagen.

Emma Norrby Andersson

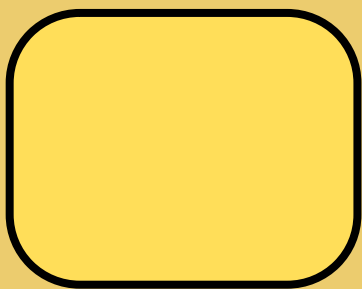
GUIDE TILL RUTORNA

I de gröna rutorna hittar ni råd, tips och andra kommentarer. De är även förtydliganden, som kan förklara varför ett ämne i handboken är viktigt.

Den blåa rutan signalerar att det finns frågor, brainstormingtips och andra prompts att diskutera eller reflektera kring. Tänk på att skapa en öppen miljö för att diskutera frågorna, utan att döma varandra. Ni lär er tillsammans! Dessa får gärna diskuteras under möten.

I de gula rutorna med svart ram finns praktiska övningar. De ska göras i grupp, helst med alla anställda. Anpassa dem gärna efter situationens behov.

BAKGRUND

På Gottsunda Dans & Teaters hemsida står följande:

"Gottsunda Dans & Teater är en ideell förening som med sceniska uttryck arbetar med integration och demokratifrämjande" (...) [g]enom att kontinuerligt låta barn se olika former av sceniskt uttryck samt att vara en del i processen som referensgrupp och med efterföljande lärarhandledning skapar vi utrymme för en involverad, kritisk och ställningstagande publik. (...) [v]i verkar i ett ekonomisk och socialt utsatt område, men på vår teater möts barnen på samma villkor oavsett bakgrund"

Verksamheten strävar efter att erbjuda en trygg plats för barn, ungdomar och vuxna. Gottsunda Dans och Teater, eller GDT, ska vara en kreativ, utvecklande och stimulerande miljö. Det skall även vara en mötesplats för människor av olika bakgrund, där de kan och bör mötas på lika villkor och där GDT är en tydligt icke-diskriminerande miljö. Enligt pedagogerna på GDT, upplever anställda och elever på omkringliggande skolor att Gottsunda är "ett hårt klimat att vara queer på". Samtidigt har GDT, särskilt i sina tonårsgrupper, en hög andel HBTQ-personer.

GDT strävar efter ett normkritiskt förhållningssätt och vill därför också vara en trygg och queervänlig plats för ungdomar. Följande handbok är avsedd att vara ett stöd för GDTs anställda, och ge handfasta verktyg till hur GDT aktivt kan arbeta vidare med HBTQ-frågor och vara en tydlig röst i allas lika värde. Genom en mycket förenklad queerteoretisk bakgrund, är förhoppningen att alla anställda innehar normkritisk analytisk kunskap, vilket skall kunna bistå i det praktiska arbetet med HBTQ-rättigheter. När GDT arbetar med queera elever och besökare, behövs en plats där det straighta vågar ifrågasättas och det "queera" inte förblir ett skrämmande, svårhanterligt ämne. Då förstärks det "straighta" rummet.

SYFTE OCH MÅL

Syftet med handboken är att ge handfasta förslag på hur Gottsunda Dans- och Teater kan diskutera, arbeta med och belysa HBTQ-frågor, i avsikt att främja demokrati och allas lika värde. Genom en queer- och normteoretisk vinkel, kan en bredare förståelse för den queera kroppen skapas, vilket tillförser de anställda med större analytisk förmåga och "kött på benen" i mötet med HBTQ-personer som besöker verksamheten. Det kan även vara en stabil grund vid eventuella konflikter eller frågor- något de anställda visat oro för, om de belyser HBTQ-rättigheter.

Målet är att innehållet i handboken ska kunna realiserars när de anställda har tid eller upplever att de är i behov av det. De ska kunna återkomma till den och använda den som stöd och inspirationskälla till framtida arbeten. Efter att ha läst och diskuterat projektplanen ska de anställda känna sig bekväma med att prata om HBTQ-frågor med varandra och besökare.

 **GOTTSUNDA
DANS & TEATER**

“FÖREMÅLET”

Tid: Under ett möte + ca.10 minuter.

Utse en “lekledare” som ska läsa instruktionerna i god tid innan. Lekledaren väljer ett lagom stort föremål, till exempel en bok, ett saltkar eller ett pennskrin. Personen väljer ut en kollega som ska förvara föremålet nära kroppen under ett helt möte, eller en annan aktivitet där alla anställda närvarar. Personen som får föremålet (utan de andras vetskap) ska försöka dölja att den har föremålet i besittning. När aktiviteten är slut tar personen fram föremålet och berättar hur det kändes. Var det som att bära på en hemlighet i rädsla för att bli upptäckt? Kändes det nervöst? Kan man relatera det till andras upplevelser av att känna sig utsatta?

Ett alternativ till övningen är att alla delaktiga på förhand vet om “utmaningen”, till exempel om man vill göra övningen en andra gång. Hur ändras dynamiken när folk “letar” efter föremålet hos andra?

Meningen med övningen är att utmana de anställda i att förhålla sig till rummet på andra vis. Att vara queer syns inte nödvändigtvis, men ändå kan många uppleva att det är en del av dem som “skaver” i en heteronorm miljö. I övningen är det normen att inte gömma ett föremål på kroppen, och den som har föremålet blir normbrytande, utan att det nödvändigtvis märks att den är det.

Vad är normkritik?

Vad är en norm?

Alla sociala grupper har en norm, det vill säga ett visst sätt som man förväntas att se ut, bete sig, röra sig eller identifiera sig. Den som på något vis inte följer normen sticker därför också ofta ut. Det kan bemötas på många olika vis. Ofta upplever den som inte följer normen att bemötandet påverkas negativt. Dessutom är normen i en grupp - som kan vara allt från en skolklass till ett helt land- ofta så snäv att det krävs ganska lite för att inte uppnå den "perfekta normen". Många i en social grupp följer normen utan att ens vara medveten om att den existerar. Den har blivit normaliserad, till den grad att den inte märks av de flesta. Det är inte förrän någon bryter mot normen som reaktioner kring personen eller normen väcks. Ofta kan det bemötas av så kallade sanktioner, eller sociala bestraffningar. Här följer några mycket förenklade exempel:

- Du står i kön till mataffären. Personen framför dig lägger upp maten som ett berg på rullbandet, vilket gör det svårt för kassören att scanna varorna. Du tycker personen beter sig oförskämt och ger dem en kall blick. Du har gjort det tydligt att du inte “godkänner” beteendet.

- Ingen i klassen har på sig rosa, för det är töntigt. Den nya eleven kommer in med en rosa tröja och blir utskrattad. Eleven blir utskämd och upprepar inte misstaget.

- Du frågar din kollega vad den får i lön. Personen blir ställd och obekvä. Du inser att det inte är en socialt accepterad fråga på arbetsplatsen.

Oavsett vad du som individ tycker om olika normer, har de en sak gemensamt. De är sociala regler, kulturella företeelser skapade av människor. De är oskrivna regler och därför inte lagligt bestraffande, men samtidigt får upprätthållandet, eller bristen på upprätthållande, konsekvenser. En grupps investering i normen ger intrycket att den är viktigare att följa. Att ha tröjan ut och in bryter mot normen, men kanske i värsta fall gör att man ser ovärdad ut. Andra normer kan vara mycket "viktigare" att följa, men samtidigt kanske svårare för vissa att hålla sig till. Att sträva efter ett normkritiskt förhållningssätt innebär alltså att man aktivt jobbar med att ifrågasätta de normer som en social grupp innehar. GDT strävar enligt hemsidan efter att skapa en "involverad" och "ställningstagande" publik. Det görs redan till exempel genom handledningsmaterialet som efterföljer föreställningarna. De är utformade för att skapa diskussion och fördjupa sig i det ämne eleverna fått se. Bra jobbat! Hur kan vi fortsätta med det arbetet?

"LAPPARNA"

Tid: 45 minuter

Ta fram en bunt med post-it-lappar. Dela in er i grupper om två eller tre. Sätt en timer på 5 minuter och skriv ned alla HBTQ-stereotyper ni kan komma på. Preciserar vilken grupp det gäller på baksidan av pappret om det behövs (t.ex. homosexuella män, transkvinnor etc.). En stereotyp per lapp. Gör samma sak med heterosexuella stereotyper. Varje grupp sätter upp sina lappar häller om buller, så att kategorierna blandas. Kan den andra gruppen lätt peka ut vilka som är HBTQ-stereotyper och vilka som är heterostereotyper?

Diskutera tillsammans. Hur många av de stereotyperna känns kränkande? Vilka känns negativa? Varför? Väcker de heterosexuella lapparna samma känslor som de andra? Vad kan ni ta med ut i verksamheten? Känns stereotypa drag i HBTQ-roller nödvändiga, eller snarare förminskande, och varför är det viktigt med komplexa karaktärer? Bär ni på några fördomar kopplade till stereotyperna, som känns viktiga att ifrågasätta hos er själva?

Meningen med övningen är att skapa diskussion, börja ifrågasätta normer, fördomar och stereotyper och fundera kring konsekvenserna av dem. Viktigt att notera är att målet inte är att kritisera varandra, utan snarare ha ett öppet sinne till hur människor blir sedda och vad det kan göra i vardagen. I längden kan det hjälpa att skapa en mer komplex bild och bemötande av HBTQ-personer som vistas på GDT, men även porträtteras av GDT.

Teori i praktiken

Hur kan normkritik se ut i praktiken? GDT har kompetenta pedagoger, skådespelare och kreativa sinnen. Många har redan verktyg i hur man jobbar kreativt med politiska frågor. Handboken hjälper er att skifta perspektiv och tänka normkritiskt i pedagogiska och kulturella sammanhang. När ni känner er mer bekväma med att tänka och arbeta med ett aktivt inkluderande, är det läge att ta det ut i verksamheten. Låt det inte stanna vid mötesdiskussioner!

Tanken är inte att eleverna ska arbeta uteslutande med normkritik och HBTQ-frågor. Pedagoger har ett upplägg på lektionerna och terminen, och ett normkritiskt arbete ska inte "störa". Däremot är det viktigt att komma ihåg att det är utmanande att vara normkritisk, just eftersom att normen är det som "tas för givet" och inte märks. Då kan det kräva mer eftertanke och aktivt arbetande i början. Kan en teateruppvärmning vara normkritisk utan att barnen ens vet om det?

Varför övar vi på normkritik?

Som det etablerades ovan, är en norm ofta omärkbar, för de som gynnas av den. För de som inte passar in i normen kan det upplevas utmattande och svårt att försöka följa en norm som inte går att uppnå. Även de som passar in i normen behöver inte nödvändigtvis gynnas av den på "lång sikt". En kvinna i ett heteronormativt förhållande kan känna att hon blir uppmuntrad att skaffa barn, och får beröm när hon berättar för familjen att hon har en pojkvän. Hon kanske också upplever att hon känner sig tryggare på gatan. Men hon belastas också med förväntningen att uppnå heteronorma ideal (tänk då belastningen på en HBTQ-person). Eftersom ett heterosexuellt förhållande varit eftersträvansvärt i många samhällen, har beteenden som bekräftar förväntningen belönats. Kvinnans värde sätts i förhållande till heterosexuella och hegemoniska förväntningar (eftersom mannen generellt ansetts besitta ett högre värde än kvinnan). Kvinnans värde sätts alltså i förhållande till mannen och är villkorad. För att fortsätta gynnas av fördelarna blir förhållandet till mannen en förutsättning.

Genom att uppmärksamma och kontinuerligt arbeta med normer, och särskilt heteronormer, kan vi skapa tryggare rum som inkluderar en större del av befolkningen. Vi inser komplexa maktstrukturer och blir mer toleranta mot omvärlden. Att "veta om något" är dock inte en förutsättning för att man ska veta hur man ska hantera kunskapen. Det kan kännas svårt, segt eller till och med omöjligt att veta hur man ska gå tillväga för att skapa trygga rum. När vi övar på normkritik öppnar vi i förlängningen också upp för "nya" sätt att handla i vardagen, så kallade vardagspraktiker. Det skapar en så kallad "ny verklighet", eller diskurs.

GOTTSUNDA DANS & TEATER

Du behöver inte veta allt för att vara en bra allierad! Det viktiga är att GDT känns som en trygg plats där barnen får stöd och frihet att uttrycka sig. Om det inte passar att tala om HBTQ-frågor i vardagen (för det gör det ju inte alltid), kan det räcka att göra små ändringar som inkluderar fler.

Anta alltid att "alla" är i rummet- det vill säga, acceptera aldrig förtryckande språk och våga säga ifrån! Tänk på att du som vuxen sätter normen.

Talet för att skapa en trygg plats

Genom vårt sätt att tala skapar vi nya verkligheter. Vi påverkar vår omgivning genom det vi säger, men också det vi inte säger. Att inte tala om ett ämne kan, om än omedvetet, ge intrycket att ämnet är tabu, eller oviktigt. Ibland undviker vi vissa ord eller sätt att tala för att vi inte vet hur vi ska formulera oss eller närma oss ett ämne. Förhoppningen med det här kapitlet är att du som läser ska känna att du kan och vågar använda alternativa sätt att tala i den dagliga verksamheten.

Viktigt att tänka på är att inte ständigt utmana normen genom att synliggöra den. Det kan vara väldigt effektivt, men det är även viktigt att normalisera alternativa sätt att förhålla sig till världen. Att "göra en grej av" något kan förstärka det som är avvikande med beteendet/sättet att vara. Om ett barn anmärker på hur du talar, kan det räcka att säga att "det bara är så jag pratar"

Här följer en tabell med exempel på hur du kan använda talet för att skapa en tryggare och mer inkluderande miljö. Många av dessa märks inte av av de som följer normen, men uppskattas mycket av de som inte gör det, till exempel icke-binära och transpersoner samt andra icke-heterosexuella barn och besökare.

Vilka andra sätt kan du komma på för att tala ett mer inkluderande språk? Kan det användas på mer än HBTQ-sammanhang, till exempel klass, etnicitet och funktionsvariations-inkluderande?

SITAUATION	UNDVIK	ALTERNATIVA HANDLINGAR	RESONEMANG
SKA ROPA IN BARNEN	"KOM NU, GRABBAR"	"KOM NU, HÖRRNI"	Anta inte könstillhörighet - för en transmänniska kan det vara jobbigt och öka könsdysfori
FÖRSTA KURSTILLFÄLLE- NAMNRUNDA	"SÄG ERT NAMN OCH FAVORITMAT"	"SÄG ERT NAMN, FAVORITMAT OCH PRONOMEN, TILL EXEMPEL HAN/HONOM, ELLER HEN/HEN, ELLER HON/HENNE."	KANSKE FUNKAR BÄST PÅ ÄLDRE GRUPPER OCH/ELLER "MOGEN" GRUPP. ÄNNU ETT SÄTT ATT INTE ANTA KÖNSTILLHÖRIGHET OCH BRA FÖR PEDAGOGEN ATT FÅ KOLL I BÖRJAN
OSÄKER PÅ ETT BARN'S PRONOMEN	"ÄR DU TJEJ ELLER KILLE?" ALT. FRÅGAR INTE OCH ANTAR (OTROLIGT ATT MAN FORMULERAR SIG SÅ KLUMPIGT, SNARARE ETT EXTREM-EXEMPEL)	"Förlåt, vad är dina pronomen igen? Så att jag har koll"	Undviker inte ämnet för att det kan vara stelt eller förolämpande

SITAUATION	UNDVIK	ALTERNATIVA HANDLINGAR	RESONEMANG
<p>RÅKAR ANVÄNDA FEL PRONOMEN</p>	<p>“KAN DU GE DEN TILL HENNE-OJ, JAG ÄR SÅ LEDSEN! HAN SÅKLART! JAG VET ATT DU ÄR EN HAN. JAG TÄNKTE BARA PÅ NÅGON ANNAN.. JAG HAR EN KOMPIS SOM ÄR TRANS SÅ JAG FATTAR JU”</p>	<p>“KAN DU GE DEN TILL HENNE-FÖRLÅT, HONOM”?</p>	<p>ÖVERDRIV OCH “ÖVERURSÄKTA” INTE DITT MISSTAG. DET TAR FOKUS OCH KAN HA MOTSATT EFFEKT. RÄTTA DIG SNABBT, OCH RÄTTA ANDRA! KONVERSATIONEN HANDLAR INTE OM PERSONENS PRONOMEN, SÅ GÖR DEN INTE TILL DET.</p>
<p>SKA UTMANA NORMEN MED BARN</p>	<p>“IDAG SKA VI PRATA OM FAMILJER MED TVÅ PAPPOR”</p>	<p>(INKLUDERA OCH NORMALISERA, ISTÄLLET FÖR ATT “PEKA UT” - ÄVEN OM DET ÄR FÖR ATT GÖRA NÅGOT POSITIVT.)</p>	<p>GÖR INGET TILL ANNORLUNDA, DET SIGNALERAR ATT DET INTE ÄR “NORMALT”</p>
<p>GRUPPINDELNINGAR</p>	<p>“TJEJER STÄLLER SIG DÄR, KILLAR STÄLLER SIG DÄR”</p>	<p>“ALLA SOM HAR NR.1 STÄLLER SIG DÄR, NR. 2 DÄR” ELLER OM NÖDVÄNDIGT FÖR ÖVNINGEN- “JAG KOMMER DELA IN ER I TJEJER OCH KILLAR, OCH OM NI ÄR T.EX. ICKE-BINÄRA KAN NI STÄLLA ER DÄR DET KÄNNES BÄST”</p>	<p>FÖRUTSÄTT INTE ATT GENUS ÄR BINÄRT.</p>

TIPS!

Övningen nedan, "FRIKTIONEN", är baserad på två övningar. Den ena är från KVINFO och NORM, en digital guide för att arbeta normkritiskt, och är finansierad av EU (https://kvinfo.dk/wp-content/uploads/2022/05/GenderLab_A-digital-guide_KVINFO-March-2022_English.pdf). Den andra övningen kommer ifrån Våga välja yrke (<https://vagavaljayrke.se/wp-content/uploads/%C3%96vningsbank-normkritiska-%C3%B6vningar.pdf>)- de har en hel övningsbank att hämta inspiration från. Kolla gärna in länkarna!

“FRIKTIONEN”

Tid: 20 minuter

Förklara att ingen behöver dela med sig av resultatet om de inte önskar. Tanken är att reflektera kring när en norm är osynlig för en, och hur det påverkar deras världssyn. Komplexiteten i maktstrukturer kan också bli synligare

Varje person har ett papper och en penna. Deltagarna ritar upp följande graf (nästa sida). Det går också bra att ha printat ut grafen på förhand. Förklara att med friktion menas sådant som “skaver” i vardagen, till exempel antaganden, blickar, kommentarer, att inte bli lyssnad till, att bli utskrattad, fysiskt eller verbalt våld och så vidare. Fyll i grafen i tystnad.

Reflektera själva några minuter kring följande frågor: I vilka situationer upplever jag sällan eller aldrig friktion? Hur kan det påverka mitt sätt att tala och reproducera normer som diskriminerar? Obs! Försök att inte hamna i försvarsläge. Det är lätt att vilja fokusera på var man själv blir “diskriminerad”, men försök att fokusera på där du är en normföljare istället för normbrytare. Vill man gå vidare i diskussionen kan man även använda grafen för att diskutera intersektionalitet.

Diskutera i grupp. Har ni upptäckt några fördelar ni inte visste eller tänkt på att ni hade? Hur skiljer sig era fördelar från era elever och besökare? Finns det en skillnad? Hur kan insikt om era fördelar bidra till ett förändringsarbete för en jämlik verksamhet och ett jämlikt samhälle?

FRIKTIONEN FORTSÄTTNING

Jag upplever en friktion på grund av andras bemötande av...	Ofta	Ibland	Sällan eller aldrig
Min hudfärg			
Min kroppsstorlek			
Mitt kön			
Min religion			
Min etnicitet			
Min socioekonomiska bakgrund			
Mina fysiska och kognitiva förmågor			
Min sexuella läggning			
Min ålder			
Mitt bostadsområde			
Mitt språk (dialekt/sociolekt, svenskkunskaper osv)			

Visuella trygghetsmarkörer

Hur vi förhåller oss till en plats, påverkar vilken rätt vi har till platsen. Platser är bokstavligen utformade för en viss typ av människor. Är platsen särskilt utformad för just din kropp märks det inte särskilt mycket för dig. Ju mindre man märker, desto mer kan du anta att platsen är utformad för dig. För de som inte inkluderats kan det kännas obehagligt, otryggt eller som att det "skaver" att vara på platsen. Det kan gälla både det sociala rummet, det vill säga vilka som tar plats och får synas, men även det fysiska rummet. Visste du till exempel att vissa städer har byggt bänkarna för att hemlösa inte ska kunna använda dem som sovplats? En standardbil är utformad efter en familj på inte mer än fem. Vissa stolar är så pass trånga att bara en viss kroppsstorlek "får" använda dem.

Kan du komma på fler sätt som en stad eller ett utrymme är utformat efter en viss kropp? Till exempel den vita kroppen, den heterosexuella cis-kroppen, kroppen med en bostad, med bil, den neurotypiska kroppen...

Ta en kvart på ett möte för att lista upp sätt som GDT är utformat efter en viss kropp, och där GDT redan anpassat verksamheten efter olika kroppar. Finns det konkreta förslag där en enkel justering gör platsen mer tillgänglig?

Det är svårt att bygga om GDTs lokaler för att göra den mer HBTQ-tillgänglig. Det är inte heller det som är det väsentliga. Visuella trygghetsmarkörer kan innebära allt som gör att en person känner sig stöttad, trygg och omhändertagen. Att ha icke-könad och funktionsanpassad toalett är ett exempel på hur den fysiska platsen på GDT redan är tillgänglig för många. Än viktigare, ska GDT vara en plats som inte innehåller negativt laddade bilder, ord, handlingar eller annat mot HBTQ-personer (och självklart alla andra). Här följer en checklista som kan stå som guide, om ni vill börja använda er av visuella trygghetsmarkörer!

- Har ni gått utbildning och fått HBTQ-certifiering från RFSL? Visar ni upp den på till exempel dörrarna när folk går in?
- Har ni Pride-symboler någonstans? Regnbågsfärger? En flagga?
- Har ni en poster, plakat eller liknande med information om GDTs värdegrund, tillåtna/icke-tillåtna beteenden och så vidare? Eller ett annat sätt att visa tydligt ställningstagande?
- Är ni med på prideparader eller andra hbtq-relaterade protester, event eller firanden?
- Har ni icke-binära roller i föreställningar?
- Har ni homosexuella par eller andra queer-kodade roller, utan att deras läggning är deras enda personlighetsdrag?
- Ifrågasätter ni begränsande och normativa könsuttryck, eller visar tydligt i t.ex. roller, kostym, på kurser eller annan verksamhet, alternativa uttryck utan att förlöjliga eller "göra en grej av" de alternativa uttrycken?
- Skriver ni pronomen på hemsidan under personal?*

***Varför kan man skriva ut sina pronomen?**

Att skriva sina pronomen, även som cis-människa, kan vara ett konkret sätt att ifrågasätta antagandet av andras pronomen. Det normaliserar en praktik som, i förlängningen, kan göra att det känns mindre utsättande att behöva förtydliga sina pronomen som icke-cis-människa.

Att motivera normkritik

Kanske kommer ni stöta på folk som ifrågasätter er. Kanske är de nyfikna och undrar varför ni plötsligt har så mycket regnbågsfärger. Eller kanske blir någon provocerad och börjar raljera. Att motivera normkritiska förhållningssätt kan vara svårt, särskilt om man inte har mer än en eller två meningar på sig. Tänk på att inte göra det för komplicerat. Om någon kräver en förklaring, finner ni förslag på väldigt enkla, konkreta svar här nedan. Annars behöver ni inte försvara något som ingen reagerat på. Det går också bra att hänvisa till GDTs hemsida, där det faktiskt står vilka mål och värderingar verksamheten strävar efter. Det är lämpligt om till exempel en förälder klagar i ett mail, och ni kan svara skriftligt. Det är dock inte särskilt troligt att detta skulle ske.

TIPS!

RFSU skriver bra om vad normkritik innebär på deras hemsida. Det går att använda följande citat, om ni behöver motivera normkritik, inspirerat av deras text (översatt från engelska), eller hänvisa till den svenska hemsidan hemsidan (länk: <https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/normkritik/>).

“Vi jobbar normkritiskt. Målet är att skifta fokus från individer som ses som annorlunda, till att analysera sociala strukturer och att ifrågasätta vad som anses “normalt””

“Vi vill ifrågasätta
normer för att
skifta perspektiv”

“Vi strävar efter
likabehandling
och genom att
anpassa oss efter
olika målgrupper
kan vi tillgodose
allas behov”

“Vi är en icke-
kränkande och
inkluderande
verksamhet. Det
skadar ingen men
kan hjälpa
många!”

“Vi vill vara en
trygg plats för
alla”

“Vi vill inkludera
alla”

“Normer kan vara
begränsande, så vi testar att
omvärdera dem. Därför ser
och hör du saker som du
kanske inte tänkt på förut.
Om du passar in i normen är
det lätt att ta allt i vardagen
för givet. Se det som ett
spännande experiment!”

Tack för att du läste!

Ta dig nu ut i verksamheten och testa normkritik och HBTQ-inkludering. Börja med ett av tipsen eller övningarna och utvärdera efteråt med kollegorna. Visst var det inte så farligt, trots allt.

Normkritiskt arbete är dock komplicerat.

Komplettera gärna med att beställa en workshop, där en professionell föreläsare kan hjälpa er fördjupa er i normkritik. På så vis kan ni applicera HBTQ-inkluderande praktiker på annat normkritiskt inkluderingsarbete. Och glöm inte: det är ni anställda på GDT som skapar det trygga rummet. Det gör ni redan väldigt bra. Fortsätt så!

Emma Norrby Andersson

